

International By- og Regionplanlægning

Kulturpolitik og internationalt udviklingssamarbejde

Kulturpolitik og internationalt udviklingssamarbejde
side 1

Kulturarvet i en krympende verden
side 4

Sidas erfaringer med at inkludere kulturmiljø i samarbejdet med udviklingslande
side 9

Creating a Culture and Development Paradigm in the World Bank
side 13

Center for Kultursamarbejde med udviklingslandene
side 17

Nr. 1, Årg. 1
april 1999

Interplan arbejder for at skabe en hensigtsmæssig byudvikling, der tilgodeser menneskelige hensyn og fremmer en bæredygtig udvikling. Det sker blandt andet gennem erfaringsudveksling, videnformidling og debat på Interplans medlemsmøder og ved udsendelse af nyhedsbreve. Med dette temanummer om kulturpolitik og internationalt udviklingsarbejde er det hensigten at fokusere på kulturmiljøets betydning.

Befolkningstilvæksten vokser med eksponentiel hastighed. Halvdelen af jordens befolkning - 3,2 milliarder mennesker - vil bo i byerne omkring år 2000 og heraf vil ca. 70 % være indbyggere i den tredje verdens lande. Ifølge prognoserne vil væksten fortsætte de næste 20 år og den største vækst vil forekomme blandt den fattige befolkning samtidig med at den økonomiske ulighed bliver større. Samtidig har regionale konflikter, der opstår på grund af sociale, etniske og religiøse modsætninger, i stigende grad blokeret for økonomisk udvikling i nogle af verdens fattigste lande. Den udvikling er skræmmende og internationalt bistandssamarbejde er ved at ændre karakter på baggrund af denne erkendelse, der er accentueret på grund af de globale miljøproblemer med forurening, overforbrug af ressourcer og forsimpelse af vores fysiske omgivelser.

Hvis vi tager udgangspunkt i den danske situation blev bevaring af bygninger og bygningsmiljøer i mange årtier betragtet som en hæmsko for udvikling og fremgang. Hvis det ikke havde været for nogle fremsynede og forstandige folk i Ribe og Helsingør, havde det set meget værre ud i Danmark. De forstod på et tidligt tidspunkt, hvilke kulturværdier, der var ved at gå tabt under de voldsomme strukturforandringer i 1960-erne.

Siden da er vi nået langt med at integrere og bevare den fælles kulturarv som et væsentligt element i miljø- og fysisk planlægningspolitik, som vi har forpligtet os til i Granadakonventionen, hvori medlemslandene i Europarådet gensidigt forpligter hinanden til at bevare den europæiske kulturarv. Det omfatter blandt andet planlovens bestemmelser om lokalplaner og

krav om offentlig høring, når der sker ændringer i det fysiske miljø. Derigennem sikres en åben debat og demokratisk beslutningsproces, som er en forudsætning for medindflydelse på egne livsvilkår.

Kulturmiljøet er fremhævet som den tredje dimension i miljøpolitikken (1). Grundtanken er, at hensynet til de kulturhistoriske værdier skal inddrages som en naturlig del af planlægning og administration i såvel offentlig forvaltning som i det private erhvervsliv. Vurdering af miljøkonsekvenser er blevet en naturlig del af planlægningspraksis, og i forbindelse med miljøstyring og udarbejdelse af grønne regnskaber der således rejst forventning om, at der udarbejdes etiske regnskaber, der også omfatter hensyntagen til til bygnings- og landskabskulturen (2).

Internationalt har Brundtland rapporten introduceret begrebet "bæredygtig udvikling" der har bevirket et bevidsthedskred i erkendelsen af de økologiske sammenhænge i naturen og det menneskeskabte miljø (3).

På FNs konference om Miljø og Udvikling i Rio i 1992 blev den økonomiske og sociale udvikling sammenkædet med beskyttelse af miljøet, og behovet for folkelig deltagelse blev fremhævet som forudsætning for at opnå resultater i den størrelsesorden, der er behov for. Den efterfølgende handlingsplan, *Agenda 21*, har i høj grad har udmøntet sig i danske bestræbelser for at bringe bæredygtighed og kredsløb

på dagsordenen og aktivt inddrage lokalbefolkningen i arbejdet for at forbedre de fysiske forhold i lokal-miljøet. For yderligere at fremskynde den proces er der fremsat lovforslag om, at kommunerne skal udarbejde lokale Agenda 21-redegørelser.

Ligeledes har Habitat-konferencerne om bolig- og bebyggelsesmiljøer fokuseret på nødvendigheden af en bæredygtig byudvikling i en stadig mere urbaniseret verden og kravet om en "passende" bolig for alle. "Best practices" blev lanceret på Habitat II konferencen i Istanbul i 1996 som et brugbart instrument til at udbrede kendskabet til gode eksempler på hensigtsmæssig planlægning og hjælpe til at etablere et internationalt netværk, der kan tjene til gensidig inspiration for at fremme en bæredygtig byudvikling.

Det er en udvikling henimod et større helhedssyn på planlægning af vores fysiske miljø, der har fået stor folkelig opbakning. Denne grundlæggende holdningsændring har været sammenfaldende med kulturtåret fra 1988 til 1998, hvor FN har arbejdet aktivt for at udbrede en international kulturpolitik, som et middel til at forstærke kulturel identitet og folkelig deltagelse i et aktivt samfundsliv (4). Udgangspunktet var en voksende erkendelse af at udvikling ikke nødvendigvis er synonym med økonomisk udvikling. I rapporten *Our creative Diversity* uddybes synspunktet og respekt for den etniske og religiøse kulturelle mangfoldighed fremhæves både som

en forudsætning for en fredelig udvikling, og som en uerstattelig kulturel ressource på linie med biodiversitet i naturen (5). Kultur bliver defineret i videste forstand som udtryk for folks levevis, traditioner og historiske baggrund. Dermed er kulturlivet det menneskeskabte eksistensgrundlag og samtidig et enormt potentiale for udvikling.

Den svenske regering var i foråret 1998 vært for den internationale Unesco konference i Stockholm, *The Power of Culture*, der havde til formål at diskutere, hvordan kulturpolitikken kunne få en mere fremtrædende plads og bidrage til en menneskelig og bæredygtig samfundsudvikling på baggrund af verdenskommissionens rapport (6). Den vedtagne handlingsplan er et vigtigt redskab for at underbygge rapportens anbefalinger. Ydermere er det kommissionens forventning, at der senere afholdes en internationalt topmøde om „kultur og udvikling“, på linie med Rio-konferencen om "miljø og udvikling". Med den store inspiration som Rio-konferencen har haft for det internationale miljø-samarbejde og den dynamiske proces, som er igangsat, vil det være nærliggende at inddrage kulturen i tillæg til den sociale, økonomiske og miljømæssige dimension i *Agenda 21*.

Alle disse forskellige tiltag viser en gensidig samhørighed mellem en social og økonomisk udvikling og en fri, demokratisk udvikling med respekt for kulturel egenart og

almindelige menneskerettigheder. Derved skabes der tillid og grundlag for en fredelig udvikling, som er en forudsætning for en forbedring af bolig-og levestandard. Disse principielle synspunkter er også indarbejdet i dansk udviklingspolitik, som betoner ønsket om at støtte udviklingen af et pluralistisk samfund (7).

Denne holdning er ved at blive udmøntet i praktisk politik af flere internationale bistandsorganisationer, der nu inddrager kulturarven som en økonomisk ressource og katalysator for udvikling. Det er f.eks. lærerigt at læse i *Partners in Development* fra 1967, der indeholdt en analyse af Verdensbankens hidtidige politik. Det lykkedes mig ikke at finde henvisninger til kulturelle værdier i det hele taget.

Nu 30 år efter har Verdensbanken skiftet kurs, og anlægges nu en anderledes positiv attitude til udvikling, hvor kultur i bred forstand indgår som en legitim økonomisk parameter i bankens låne- og investeringspolitik. I dag kan Verdensbanken sætte tal på og anlægge cost-benefit analyser, der viser, at det kan betale sig at investere i bevaring af kulturarv, fordi arbejdet med bevaring af historiske bygninger sparer på ressourcer, samtidig med at der skabes job, mere turisme og omsætning, men også en hensyntagen til eksisterende kulturværdier betaler sig, fordi de skaber grundlag for en mere fredelig udvikling.

Det er positivt, men også tankevækkende, at et så radikalt holdningsskift kan ske på så kort tid og det giver anledning til selvransagelse og eftertanke i forhold til hvordan vi forvalter kulturmiljøet, når vi påtænker, hvor sårbart det er. Det har taget århundereder at opbygge, og der kan ske uoprettelige ødelæggelser på foruroligende kort tid.

Danida og Danceds strategi for miljøbistand til udviklingslandene angiver mere specifikt, at sikring af kulturmiljøet, og dermed bevaring af kulturarven, er et væsentligt element, som medvirker til at byernes miljø forbedres (8). Et hovedformål hermed er at understøtte opretholdelsen af en lokal identitet og dermed styrke livskvaliteten for den lokale befolkning.

Blandt andet udgør det historiske bygningsmiljø en økonomisk værdi i sig selv og er samtidig en betydningsfuld forudsætning for at bevare kulturel identitet og egenart.

Med dette nyhedsbrev om kulturpolitik og internationalt udviklingssamarbejde har Interplan ønsket at bidrage til den internationale debat, der har sat kulturpolitik på dagsordenen. De efterfølgende artikler belyser forskellige aspekter af denne udvikling og beskriver eksempler på hvordan den omhandlede kulturpolitik kan inddrages i konkret projektsamarbejde.

Flemming Aalund.

Noter

(1) Regeringens redegørelse om kulturmiljøet, 17. januar 1996

(2) Kronik i *Berlingske Tidende*, 16. maj 1998.

(3) *Our common future, The World Commission on Environment and Development*, 1987.

(4) *Sammenhængen mellem kulturpolitik og menneskerettigheder er først formuleret i Mexico City - deklarationen, om kulturpolitik fra 1982, hvori menneskerettigheder defineret i overensstemmelse med artikel 27 i FN's deklaration om menneskerettigheder. Kulturbegrebet er defineret bredt som hele det komplekse af åndelige, materielle, intellektuelle og følelsesmæssige egenskaber, som kendetegner et samfund eller en gruppe isamfundet. Kultur omfatter ikke blot kunst og litteratur, men indbefatter en befolkningsgruppes livsstil, menneskerettigheder, etik, traditioner og trosopfattelser.*

(5) „Our creative Diversity“, *The World Commission on Culture and Development*, Unesco, 1995 og 1996. Rapporten er udkommet på Mellemfolkeligt Samvirkes forlag i 1998. Global etik. Kulturens Brundtlandsrapport.

(6) Information om konferencen findes på Internet > www.unesco-sweden.org

(7) *En verden i udvikling, strategi for dansk udviklingspolitik frem mod år 2000*, Udenrigsministeriet/Danida, marts 1994, side 75.

(8) *Strategi for miljøbistand til udviklingslandene*, Danida/Danced, 1996